

Становище

От професор Орлин Тодоров

върху дисертация за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на Траянка Григорова на тема: *Директни и индиректни въздействия на алекситимия върху психосоматична симптоматика*

Дисертационният труд на Траянка Григорова без съмнение отговаря на формалните академични изисквания за докторска дисертация. Той е добре структуриран, ясно и точно представя параметрите на изследването и резултатите му. Цитираните източници са многобройни, съвременни и точно подбрани. Обемът му е напълно задоволителен, а стилът, на който е написан, е компетентен и съответен на стандартите в научната психология. Дисертацията има приносен характер, както чрез самото изследване и неговите резултати, така и чрез адаптирания и подходящо приложен въпросник за алекситимия.

По същество. Дисертантката ни предлага едно добре прицелено, изследователски прецизно и детайлно проверено, новаторско изследване. Тематиката на дисертацията е от сериозна значимост както за клиничната практика на психолога, така и за по-широката сфера на общественото здраве у нас. Връзката между емоционалната осъзнатост и психосоматичните състояния, когато е емпирично доказана, може да послужи в множество сфери на лечението и превенцията на разнообразни състояния, които често нямат адекватно медицинско или само психологическо обяснение.

Подходът на дисертантката към изследването на връзката между психосоматика и алекситимия е богат и разнообразен. Според мен тук ясно се вижда срещата на натрупания от нея опит в клинична обстановка и широката ѝ теоретична подготовка в областта на психосоматичните заболявания и регулацията, изразяването и осмислянето на емоциите.

В теоретично отношение Траянка Григорова показва задълбочени и точни познания в областта на психодинамичните теории за развитието през някои от най-съвременните им приложения: теорията за регулацията на емоциите и формирането на субективността, теорията за привързаността и теорията за метализацията. Тези теории, които също имат своята емпирична база, много логично и обосновано са свързани с темата за алекситимията и тенденцията да се соматизира афектът. По-нататък теоретичната част убедително извежда каузалните отношения между основните за дисертацията конструкции: перфекционизъм, депресия, алекситимия и наднормено тегло. Подкрепени с богата библиография и резюмета на изследвания и клинични наблюдения, дисертацията представя няколко точно формулирани хипотези на емпиричното изследване.

От изследователска гледна точка дисертацията не използва единствено директен подход, чрез който да докаже свързаност между психосоматика и алекситимия. По елегантен и изобретателен начин тук докторантката и нейният научен ръководител предлагат възможност за проучване на медиращи алекситимията и психосоматиката фактори, които са депресията и перфекционизмът. Този ход е в съзвучие с теоретичната обосновка и действително е подходящ и необходим. Въпреки че получените резултати по-скоро показват директното, а не толкова медиращо влияние на депресия върху психосоматичните симптоми и подчертават частичното влияние на перфекционизма, изчерпателната проверка на хипотезите носи сериозна информация за осмисляне.

За отбелязване е и уместният избор на експериментална група от личности с наднормено тегло (една част от тях с по-сериозни проблеми, свързани със затлъстяване). Това изключително често срещано състояние, което на свой ред има вторични увреждащи здравето фактори, не много често попада във фокуса на психосоматичните изследвания. Тук дисертантката е проявила и похвална клинична прозорливост. Изследването прави и опит да предложи и относително ясен демографски анализ (пол, възраст, образование) по отношение на хората, който показва корелация между психосоматичната симптоматика високо тегло, алекситимия, депресия и перфекционизъм. Тя има информативна стойност и макар самата извадка да не позволява точност, показва тенденции.

В края на изследването (като едно от допълненията) има нещо като показна извадка на три от изследваните лица, които показват много високи резултати. Чрез тях дисертантката иска да представи ефикасността на приложените инструменти и тяхната клинична приложимост. Намирам тази част за особено полезна и изказвам съжаление, че не е включена с повече разсъждения към основното тяло на текста. Накратко, искам да подчертая, че със своята ясна и прецизно приложена методология, с внимателно проверените хипотези и с добрите си изследователски решения емпиричната част на дисертацията е отлична.

Ако лично за мен в тази дисертация има нещо незадоволително, то със сигурност е в частта изводи и заключения. След силната емпирична част, тук дисертацията изглежда бедна на идеи и решения, изводите са просто самоочевидни коментари на получените резултати. Множеството теоретични постановки, заложили в началото остават висящи и не намират своето преосмисляне през доказателствената част. Дисертантката сякаш не смее да преосмисли някои от намерените в изследването взаимовръзки, забравени са психоаналитичните теории. Усещането е, че тук изведнъж статистиката е превзела способността за теоретичното и клинично разсъждение.

Изказаната от мен критика по отношение на последната част не може и не бива да замъгли отличното впечатление от изследването и най-вече не може да премахне силата и валидността на получените резултати, но когато отсъстват синтезиращи и преосмислящи

разсъждения, съмнения и заключения, скептичният по отношение емпиричните подходи читател продължава да се съмнява, че емпиричните изследвания могат да разкриват добре психичните феномени.

В заключение, изказвам общата си силно положителна оценка за дисертацията на Траянка Григорова и предлагам на почитаемата комисия да присъди на колегата образователната и научна степен „доктор“

С уважение: проф. д-р Орлин Тодоров (професор по обществено здраве)